

ליקוטים נפלאים פרשת דברים

"אלה הדברים אשר דיבר משה" (א, א)

חומות גבוהות ובצורות הקיפו את ארמון המלוכה אשר בה היה גנוז כל אוצרות וחמודות תבל, סביב הארמון היה גינות ופרדסים אשר בתוכם היה נטועים כל מגדנות ופירות שנשתבחה בהם הארץ, ובנוסף לחומה הפקיד המלך כלב גדול לשמירה על נכסיו. בחשכת לילה כשעלטה וחשיכה כסתה הארץ ישב לו המלך והציץ מבעד חלונו אל עבר חצרותיו ופרדסיו, ולפתע ראה איך שאחד מאוהביו פרץ גדרותיו בצנעה, כדי לגנוב מהפירות, אולם הכלב זינק לעברו ושיסע כנפי בגדו וקרעוהו לגזרים, והלה התחמק וברח לנפשו. חשב המלך בלבו, אם אשאל אותו מדוע גנבת את פירותיי בושח תכסה פניו, ומאיך לא ארמו לו מאומה הרי יחשוב שאיני יודע מאומה, והוא ישנה וישלש בגניבתו, מה עשה המלך, פנה אליו ואמר לו: כמה עז וקשה הכלב שקרע את כל בגדיך, אז הבין האיש שהמלך ראה אותו בעת שבא לגנוב, וראה גם כיצד קרע הכלב את בגדיו.

הנמשל הוא שעל הפסוק "אלה הדברים אשר דיבר משה" איתא במדרש "אלה הדברים" כדבורים שדובשן מתוק ועוקצן מר, ומן הראוי להבין מהו הדבש ומהו העוקץ בדברים אלו.

אך על פי זה מבואר שמה רבינו רצה להוכיח את עם ישראל לפני מותו, אך הוא היה מסופק כיצד להוכיחם, אם יאמר להם במפורש חטאתם במקום זה וחטאתם במקום זה, הרי הם יתביישו, מה עשה משה, הזכיר להם את כל הטובות שעשה עמם ד' "במדבר", שם נתן להם לחם מן השמים, והם יזכרו שהלחם ניתן להם רק לאחר שחטאו בדיבור, כשהתלוננו כאשר כלה להם האוכל שהוציאו ממצרים, נמצא שיש כאן דבש מתוק דהיינו הזכרת הטובה של הלחם שניתן להם מן השמים, אך אליה וקוץ בה שיזכרו בחטא שחטאו בדיבור שבעבורו ניתן להם הלחם. וכן הזכיר להם משה "בערבה" הוא הזכיר ישיבתם "בשיטים" כשקיבלו משלל סיוחן ועוג ועל ידי זה יזכרו בחטא של בנות מדן, יש כאן איפוא, דבש מתוק ועוקץ מר. גם הזכיר להם "מול סוף", שכוונתו לביזת הים שהיתה גודלה מביזת מצרים, וכמו כן מה שזכו לנבואה בקריעת ים סוף, ואז הם יזכרו במה שהמרו את פי ד' על ים סוף ואמרו "המבלי אין קברים במצרים" וזהו כוונת חז"ל "אלה הדברים" כדבורים שדבשן מתוק ועוקצן מר, שבדברי תוכחות הללו מעורבים בה יחדיו המתיקות והמרירות.

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (א, א)

כאשר נעיין ברשי"י נמצא שכל החטאים הם בדיבור, גם במחלוקת של קורח, וגם בחטא העגל, כולם היו בעניין של דיבור כי כל המחלוקות היו בדיבור של לשון הרע וליצנות שפטפטו כל הלילה, גם חטא העגל בא מכח הפגם בדיבור כי ידוע ש"האמנתי כי אדבר" ואם היה חטא העגל משמע שלא דיברו מענייני אמונה ואם כן היה פגם בדיבור, וזהו שנאמר אלה "הדברים" אשר דיבר משה, דייקא בדיבורים הגיע חטאיכם.

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (א, א)

בכל מקום שנאמר 'אלה' בא לפסול ולמעט דיבורים אחרים, ומה בא למעט ולפסול כאן???

ומפרש רבנו אור החיים הקדוש שהתורה באה להעיד שמה רבנו למרות שהיה מנהיג של עם ישראל עשרות שנים, מעולם לא פתח מעצמו בשיחה בדברים בטלים, ורק מה שנאמר בספר דברים 'אלה הם הדברים' שדיבר משה אל ישראל על דעת עצמו בלא ציווי ה', אבל במשך כל שנותיו לא דיבר אפילו דיבור אחד של חול ולא דיבר אפילו דיבור אחד שאינו בציווי ה', וכמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה, 'ודברת במ' ולא בדברים בטלים, ורק עכשיו לפני מותו דיבר הדברים האלה על דעת עצמו, וגם דבריו אלה, 'כל רואה יעיד כי כולן דברי תורה וחכמה ומוסר'.

ובפרשת פנחס כתב, וזה לשון קדשו: 'מצאתי לחסידי ישראל שכתבו כי פה של לומדי תורה, דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש, כי אין קדושה כקדושת התורה. ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול, הגם שאין בהם דברים האסורים' עד כאן לשון קדשו.

כלומר: הפה הוא כלי שמשרתים באמצעותו את הקדוש ברוך הוא בתורה ובתפילה שהם דיבורי קודש, ולכן בזיון גדול הוא להשתמש בו לדיבורי חול, גם כשאינם דיבורים אסורים כלשון הרע וליצנות, אלא כל דיבור אסור. וכמו שדרשו חכמינו על הפסוק שאומרים בקריאת שמע 'ודברת במ' - דוקא 'במ' ולא בדברים בטלים. ובזה מפרש רבנו את הפסוק הנאמר "בני יששכר למשפחותם לפנה משפחת הפוני", שמי שרוצה להיות מבני יששכר שהם היו שבט של לומדי התורה, צריך לפנות ולנקות את הפה מדברים בטלים.

ורבנו אור החיים הקדוש הנהיג כן בישיבתו הקדושה, שלמדו במשך שעות רבות בלי דיבור אחד של חולין, וכפי שהוא מתאר את גודל ההתמדה וההספקים שלמדו לדוגמא בכל מוצאי שבת קודש, וזה לשון קדשו באגרת הנדפסת מכתב יד קדשו: 'ובכל ליל מוצאי שבת אנו עושים משמרה ולומדים עד אור הבוקר בדרך ייחודים. ומה שאנו לומדים בדרך כלל הוא זה: כ"ו מזמורים כנגד שם הוי"ה, ומפרקי משניות כמספר שם אדנו"ת, וכל הפרשה של השבוע של זהר מלה במלה ובהתלהבות, ושלשה או ארבעה דפין של גמרא, וכמו שמונה סימנים של שולחן ערוך. ונגמר הסדר עד סמוך לאור היום. ואומרים תיקון חצות, ומתפללין עם הנץ החמה לסמוך גאולה לתפילה, וכל משך הלילה אין מי שידבר אפילו דיבור אחד של חולין, אלא יושבים בהשראת שכינה. וה' יעזור לנו' עד כאן לשון קדשו. (אור החיים א, א. במדבר כו, ג. אגרות ותש' רבנו חיים בן עטר)

לעי"נ הרה"צ

פנחס בן ר' בנימין ביינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת דברים

וביאר הרבי ר' זושא מאמר חכמינו ז"ל, "הבו לכם אנשים וידועים לשבטיכם" א"ל משה, בא לפני מעוטף בטליתו ואינו יודע מעשיו, וקשה וכי משה אינו יודע מעשיו אף על פי שהוא מעוטף בטליתו, אלא א"ל הרבי ר' זושא אם בא מעוטף בטליתו לא רואים מעשיו, כי הטלית מכסה עליהם, ולכן א"ל משה "הבו לכם" וגו'.

"לא תגורו מפני איש" (א, יז)

ציווי זה הינו הוראה לדיין שלא יפחד מאיש בעת יושבו על מדין.

מפורסמים הסיפורים והעובדות על גדולי ישראל שבכל דור ודור כיצד קיימו ציווי זה אף במסירות נפש ממש.

מיוחד ונודע בפקחותו ובטוב לבו, היה רבה של ירושלים, רבי שמואל סלנט. אולם במקום הצורך לא נרתע ועמד על דעתו בכל מחיר וסוף דבר היה שכולם הודו לדבריו. באחת מהפעמים שישב רבי שמואל לדון דין תורה בין שניים מתושבי ירושלים, לאחר שחייב אחד מהם, נענה החייב בעזות מצח: "רבי, אם לא תחזור כך ותזכה אותי, אלך ואנפץ את כל הזוגיות בביתך".

רבי שמואל לא נרתע והשיב: "כלום חושב הינך שאני אשתוק על צעד שכזה?"

היהודי נבהל, שכן ידע שרבי שמואל מקושר היטב עם שלטונות הטורקים והאוסטרים, ומי יודע מה יעשה. לפיכך מיהר לקבל עליו את הדין. כאשר נרגע האיש מזעמו, נענה רבי שמואל בבת שחוק: "כלום חשבת שאשתוק על שבירת הזוגיות? לא ולא! עוד באותו היום אזמין גג לתקן אותך..." (במחשבה תחילה)

"בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאל" (ב, כז)

שליחי משה רבינו פונים לסיחון ומבקשים את רשותו: "אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאל, אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תיתן לי ושתיתי".

ויש להבין מהי כפילות המילים "בדרך בדרך אלך". מבאר בספר "לוח ארוז" שהיה לו לסיחון לחשוש מכך שישראל יעברו בדרכו. האחד, כאשר עוברים עם רב בתוך גבולו, שמא ירדו לשדות ולכרמים וישחיתום בדרך הילוכם. זאת ועוד, שישראל ניזונים מהמן ומהבאר ולכן אין לו סיבה להסתכן בהריסת השדות כאשר לא ירוויח מכך מאומה. לשתי נקודות אלו כיוונו השלוחים בדבריהם: הבטיחוהו ש"בדרך", בהיותנו בדרכים בין עיר לעיר, "בדרך אלך, לא אסור ימין ושמאל", כך לא יינזקו השדות והכרמים. אולם כאשר נגיע אל תוך הערים ותחומי המושב בעברנו דרך ארצך, "אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תיתן לי ושתיתי". גם רווח יצא לך מכך. אלא שהקב"ה הקשה את לבו כמפורש בפסוקים וסירב, "למען תיתן בידך כיום הזה".

(במחשבה תחילה)

והנה באגרות הגר"א מובא וז"ל "ועד יום מותו צריך האדם להתייסר ולא בתעניות וסיגופים רק ברסן פיו ותאוותיו, וזהו התשובה, וזה כל פרי העולם הבא וכו' וזהו יותר מכל התעניות והסיגופים בעולם, וכל רגע ורגע שאדם חוסס פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין שום מלאך ובריה יכולים לשער וכו'. אבל העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו, וזהו יותר מכל התורה והמעשים וכו', כי הפה הוא קודש קדשים. עכ"ל.

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף" (א, א)

כשמבקשים לדבר דברי תוכחה אל "כל ישראל" אל המוני העם, אי אפשר להגיד להם דברי תורה ומוסר מופשטים. תוכחה זו לא תכנס ללבם. צריכים לעטוף את הדברים בספורים ומעשיות מתאימים ודברי משל ומליצה. לכן, כשבא משה רבנו להטיף מוסר "אל כל ישראל", הלביש את דבריו במשלים, במדבר, בערבה, מול סוף וכו'. (קדושת לוי)

"אלה הדברים אשר דבר משה" (א, א)

אמר ר' שמואל בר נחמן אמר הקב"ה כדבורים היו בני מתנהגים בעולם על ידי צדיקים ועל ידי נביאים (דברים רבה א, ו). יש לומר רש"י הביא המדרש על הפסוק (דברים א, מד) 'כאשר תעשינה הדבורים' הדבורים מה הדבורה הזו כיון שהיא מכה לאדם מיד היא מתה אף אתם כיון שהיה אחד מהם נוגע בכס מיד היתה נפשו יוצאה, ועוד פירש רש"י ומפני ד' דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתתו כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, אם כן "אלה הדברים" שהוכיח את ישראל כדבורה כיון שהיא מכה לאדם מיד היא מתה כך משה מיד שהוכיח אותן מיד מת. (כסף נבחר)

"אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" (א, א)

יש לומר שגם זה מן התוכחה, דלכאורה יאמר האדם מאי איכפת לי לחברי אם אהיה רשע חס וחלילה, אמנם מבואר בזוהר הק' דהעולם הזה הוא כמו הספינה על הים, שיש עליה כמה אנשים, ואחד נוקב הספינה תחת מקומו, הלא זה מזיק לכל בני הספינה, ולזה אמר אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, שתדעו שזה נוגע לכל ישראל. (אך פרי תבואה)

"הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם" (א, יג)

אם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא (רש"י). פעם בא איש אחד אל הרבי ר' זושא זי"ע, ואמר לו הרה"ק שהולך בטלית קטן פסול, ובדק וכמובן שמצא כדבריו, ושאלו על זה מנין ידע, וא"ל, ציצית מכסה על העבירות שבאדם, אבל כשאתה באת אלי ראיתי בך דברים לא טובים, והבנתי שהציצית שלך אינם כשרים.